

Familieret

Ingrid Lund-Andersen

Noe Munck

Irene Nørgaard

Jørgen Nørgaard

Marianne Højgaard Pedersen

Peter Vesterdorf

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Familieret
4. udgave

© 1996 by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: Damm's Bogbinderi, Randers
Printed in Denmark 1996
ISBN 87-574-1474-2

Forord til 1. udgave

Med bogen *Familieret* har det i første række været hensigten at tilvejebringe et ajourført undervisningsgrundlag i faget familieret på universitetsniveau. Det har tillige været et mål at lave en anvendelig familieretlig håndbog. Endelig er der sigtet imod at afspejle nogle udviklingstendenser på familierettens område og dermed at påpege nogle retspolitiske muligheder. Det er en central ide bag bogen, at disse målsætninger ikke skulle være indbyrdes uforenelige.

Som lærebog på 1. årsprøve under det juridiske studium har bogen fået et betydeligt omfang. Det er imidlertid forfatterne opfattelse, at de pædagogiske fordele ved en relativt dybtgående behandling af de enkelte emner overstiger ulemperne ved det store sidetal. En af de pædagogiske fordele er, at de studerende på første årsprøve ikke vænnes til arbejdsformer, som ligger langt fra studiets øvrige dele. Hertil kommer, at en nogenlunde fyldestgørende redegørelse for mange familieretlige problemer forudsætter, at der medtages ikke ubetydelige stofmængder fra grænseområder mellem familieretten og skatte-, social- og skifteretten. Det er forfatterne håb, at udvidelserne på disse områder vil lette forståelsen af problemerne for de studerende og øge bogens praktiske anvendelighed. Udvidelserne tjener i vid udstrækning yderligere det formål at bringe fremstillingen nærmere til den sociale virkelighed, som danner baggrund for reglerne. Hertil tjener også de historiske afsnit, som netop for at understrege det sociale og samfundsmæssige perspektiv er begrænset til tiden efter reformationen.

Samtlige forfattere er eller har været tilknyttet Institut for Privatret ved Århus Universitet, hvor de har deltaget i den familieretlige undervisning. Erfaringerne herfra danner baggrund for bogen. *Strange Beck* har udarbejdet kapitel 4, afsnit 1. og 2. til og med 2.1.2., kapitlerne 6 og 9, kapitel 10, afsnit 1.3. og kapitel 11, afsnittene 1., 4. og 5., *Anders Damm* kapitel 2, afsnittene 1., 2., 5., 7., 8. og 9., kapitel 14, afsnit 1. og 2. samt kapitlerne 15 og 16, *Jørgen Graversen* kapitlerne 1, 5, 7, 12, 13 og 28, *Noe Munck* kapitel 2, afsnittene 4. og 6., kapitel 14, afsnit 3. og kapitel 18, *Jørgen Nørgaard* kapitlerne 20-27, *Marianne Højgaard Pedersen* kapitel 4 fra afsnit 2.1.3. og kapitlet ud, kapitel 8, kapitel 10, dog undtaget afsnit 1.3 og kapitel 11, afsnit 2. og 3. og *Peter Vesterdorf* kapitel 11, afsnit 6. og kapitlerne 17 og 19. Redaktions-

og koordineringsarbejdet er udført af *Jørgen Graversen*. Forfatterne er hver for sig ansvarlige for indholdet af de afsnit og kapitler, de har skrevet.

Byretsdommer Svend Danielsen har gennemlæst store dele af manuskriptet og gennem mange kommentarer – både kritiske og støttende – ydet et væsentligt bidrag til bogen. Universitetslektor Helmut Schledermann, Institut for Retslære, Århus Universitet har ydet god hjælp ved udarbejdelsen af kapitlerne 1 og 6. Endelig er kapitel 2, afsnit 4. om bevismidler i faderskabssager blevet i samarbejde med afdelingsleder Hans Gürtler, Antropologisk afdeling, Københavns Universitets Retsmedicinske Institut. Forfatterne er taknemmelige for den hjælp, de herved har modtaget.

Forfatterne ønsker endelig at takke professor, dr.jur. T. Svénné Schmidt for råd, vejledning og en aldrig svigtende hjælpsomhed.

Manuskriptet til bogen er afleveret i marts 1980.

Århus i juli 1980

Forfatterne

Forord til 2. udgave

2. udgaven af *Familieret* er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af 1. udgaven, men de fleste af bogens kapitler er omarbejdet væsentligt. Forældremyndighedsproblemerne er som følge af ændringerne i myndighedsloven pr. 1. januar 1986 i alt væsentligt flyttet fra bogens II. del om ægteskabsret til I. del om retsforholdet mellem forældre og børn, medens det tidligere meget store kapitel om vilkår ved separation og skilsmisse er delt op i seks kapitler. Endelig er der til fremstillingen føjet en ny IV. del, kapitel 34 om navneret.

Anders Damm, der ikke har set sig i stand til at deltage ved udarbejdelsen af 2. udgaven, bringes en tak for godt samarbejde og for uden restriktioner at have overladt os sit materiale fra 1. udgaven.

Landsdommer Svend Danielsen og afdelingsdirektør C.C. Munksgaard Nielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker dem.

Det vil af indholdsoversigten og af kapiteloverskrifterne fremgå, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret den 1. oktober 1985.

Århus i januar 1986

Forfatterne

Forord til 3. udgave

3. udgaven af Familieret 1980 er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af de to forudgående udgaver. Som følge af lovændringer (senest de nye regler om særeje fra juni 1990), ny retspraksis og ny litteratur samt i et vist omfang også som følge af tilkomsten af en ny studieordning er de fleste af bogens kapitler omarbejdet væsentligt, og nogle er helt omskrevne.

Af pladsmæssige årsager er de historiske kapitler vedrørende „Udviklingslinjer i børns retsstilling” og „Ægteskabsret og samfundsudvikling” ikke medtaget i 3. udgaven. Interesserede må her henvises til 2. udgaven.

Jørgen Graversen havde inden sin død i april 1990 påbegyndt det redaktionelle arbejde vedrørende 3. udgaven, hvilket vi har draget megen nytte af. Margit Graversen har velvilligt og uden restriktioner overladt os sin mands materiale fra 2. udgaven. Derfor bringer vi vor bedste tak.

Jørgen Graversens betydning dels som medforfatter, dels som redaktør og aldrig svigtende inspirator i arbejdet med familieretten kan ikke vurderes højt nok. Derfor er 3. udgaven også i taknemmelighed og respekt tilegnet Jørgen Graversens minde.

Strange Beck, der ikke har set sig i stand til at deltage ved udarbejdelsen af 3. udgaven, bringes en tak for godt samarbejde og for uden restriktioner at have overladt os sit manuskript fra 2. udgaven.

Landsdommer, dr.jur. Svend Danielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker ham.

Vi retter også en tak til afdelingsdirektør C.C. Munksgaard Nielsen for ydet bistand.

Af indholdsoversigten og kapiteloverskrifterne fremgår, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret i begyndelsen af august 1990, og det har kun i meget begrænset omfang været muligt at tage hensyn til materiale fremkommet efter dette tidspunkt.

Århus i september 1990

Forfatterne

Forord til 4. udgave

4. udgaven af Familieret 1980 er systematisk og indholdsmæssigt en videreførelse af de tre forudgående udgaver. Lovændringer, ny retspraksis og ny litteratur har betydet, at en stor del af bogens kapitler er omarbejdet væsentligt, og nogle er helt omskrevet.

Landsdommer, dr.jur. Svend Danielsen har gennemlæst og kommenteret kapitler af bogen, for hvilket vi takker ham.

Det fremgår af indholdsoversigten og kapiteloverskrifterne, hvilke kapitler den enkelte forfatter er ansvarlig for.

Manuskriptet til bogen er afleveret i slutningen af august 1996, og det har kun i meget begrænset omfang været muligt at tage hensyn til materiale fremkommet efter dette tidspunkt.

Århus i september 1996

Forfatterne

Indholdsoversigt

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

<i>Kapitel 1:</i>	Ægtebørn og børn uden for ægteskab, af <i>Ingrid Lund-Andersen og Noe Munck</i>	3
<i>Kapitel 2:</i>	Adoption, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	36
<i>Kapitel 3:</i>	Forældremyndighed, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i>	52
<i>Kapitel 4:</i>	Børns forsørgelse, af <i>Irene Nørgaard</i>	121

II. del

Ægteskabsret

<i>Kapitel 5:</i>	Ægteskab og andre samlivsformer – aktuel ægteskabsret, af <i>Ingrid Lund-Andersen</i>	153
<i>Kapitel 6:</i>	Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	166
<i>Kapitel 7:</i>	Separations- og skilsmissegrundene, af <i>Irene Nørgaard</i>	178
<i>Kapitel 8:</i>	Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	189
<i>Kapitel 9:</i>	Ægtefællebidrag, af <i>Marianne Højgaard Pedersen</i>	208
<i>Kapitel 10:</i>	Enkepension efter separation og skilsmisse, af <i>Peter Vesterdorf</i>	233

<i>Kapitel 11:</i>	Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse, af <i>Peter Vesterdorf</i>	245
--------------------	--	-----

<i>Kapitel 12:</i>	Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56, af <i>Peter Vesterdorf</i>	258
--------------------	---	-----

<i>Kapitel 13:</i>	Ændring af aftaler om vilkår m.v., af <i>Peter Vesterdorf</i>	268
--------------------	--	-----

<i>Kapitel 14:</i>	Ægteskabets retsvirkninger – indledning, af <i>Irene Nørgaard</i>	279
--------------------	--	-----

<i>Kapitel 15:</i>	Forsørgelsespligt, refusionskrav mellem ægtefæller og skat, af <i>Irene Nørgaard</i>	286
--------------------	---	-----

<i>Kapitel 16:</i>	Familieformueretten og den legale formueordning, af <i>Noe Munck og Ingrid Lund-Andersen</i>	323
--------------------	---	-----

<i>Kapitel 17:</i>	Særeje, af <i>Noe Munck</i>	355
--------------------	--------------------------------------	-----

<i>Kapitel 18:</i>	Ægtepagter, af <i>Peter Vesterdorf</i>	402
--------------------	---	-----

<i>Kapitel 19:</i>	Begrænsninger i rådigheden, af <i>Peter Vesterdorf</i>	413
--------------------	---	-----

<i>Kapitel 20:</i>	Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner m.v., af <i>Noe Munck</i>	448
--------------------	--	-----

<i>Kapitel 21:</i>	Aftaler mellem ægtefæller, af <i>Peter Vesterdorf</i>	466
--------------------	--	-----

III. del

Familieskifteret

<i>Kapitel 22:</i>	Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør, af <i>Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard</i>	495
--------------------	--	-----

<i>Kapitel 23:</i>	Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2, af Irene Nørgaard	510
<i>Kapitel 24:</i>	Kapitel VI-skiftets aktiver, af Irene Nørgaard	568
<i>Kapitel 25:</i>	Kapitel VI-skiftets passiver, af Irene Nørgaard	592
<i>Kapitel 26:</i>	Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard	611
<i>Kapitel 27:</i>	Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte, af Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard	623
<i>Kapitel 28:</i>	Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte, af Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard	637
<i>Kapitel 29:</i>	Skifte ved særejemidler – skifte ved samlivsforholds ophør, af Irene Nørgaard og Jørgen Nørgaard	645

IV. del

Samlivsforhold

<i>Kapitel 30:</i>	Samlivsforhold, af Ingrid Lund-Andersen	657
--------------------	--	-----

V. del

Navneret

<i>Kapitel 31:</i>	Navneret, af Marianne Højgaard Pedersen	685
--------------------	--	-----

Indholdsfortegnelse

I. del

Retsforholdet mellem forældre og børn

Kapitel 1: Ægtebørn og børn uden for ægteskab	3
1. Indledning	3
1.1. Retsstillingen for ægtebørn og børn uden for ægteskab ...	3
1.2. Faderskabssager og den sociale virkelighed	4
2. Ægtebørn	6
2.1. Pater est-reglen som statusregel og andre statusregler	6
2.2. Pater est-reglen som bevisregel	7
2.3. Retssager om faderskab til børn omfattet af §§ 2 og 3 – ægtebørnssagerne – processuelle regler	10
2.3.1. Hvem kan anlægge ægtebarnssagen?	11
2.3.2. Anerkendelseslæren	12
2.4. Efterfølgende erhvervelse af ægtebarnsstatus	13
3. Børn uden for ægteskab	14
3.1. Anmeldelses- og oplysningsregler	14
3.2. Anerkendelse af faderskab for en administrativ myndighed	16
3.3. Fastsættelse af faderskab ved retten gennem retsforlig eller dom	17
3.3.1. Faderskabsprocessen	17
3.3.2. Genoptagelse af faderskabssager	18
3.4. Anerkendelseslæren	19
3.5. Børnelovens § 6	19
3.5.1. Hvem har M haft samleje med i avlingstiden? ..	20
3.5.2. Foreligger det fornødne grundlag for at dømme den pågældende mand/en af disse mænd?	21
3.5.2.1. Generelt om fremgangsmåden efter BL § 6	21
3.5.2.2. Den konkrete anvendelse af BL § 6	23
4. Præjudicielle afgørelser om faderskab	26
5. Bevismidler i faderskabssager	26
5.1. Avlingstiden	26
5.2. Samleje	27
5.3. De biologiske og arvebiologiske bevismidler	27

5.3.1. De egentlige blodtypebeviser	28
6. Insemination, surrogatmødre, rugemødre og ægdonation	30
6.1. Insemination	31
6.2. Surrogatmoderskab	34
6.3. In-vitro-fertilisation (d.v.s. befrugtning uden for kroppen). Rugemødre. Ægdonation	35
Kapitel 2: Adoption	36
1. Indledning	36
2. Betingelser for adoption	38
3. Adoption uden samtykke – tvangsadoption	44
4. Retsvirkninger af adoption	47
5. Ophævelse af adoption	48
5.1. Betingelserne for ophævelse af adoption	48
5.2. Virkningerne af ophævelse af adoption	49
6. Formidling	50
Kapitel 3: Forældremyndighed	52
1. Hvem tilkommer forældremyndigheden?	53
1.1. Børn af ægtefæller	53
1.2. Børn af forældre, der ikke er gift med hinanden	55
1.3. Aftalt fælles forældremyndighed	55
1.4. Ophør af fælles forældremyndighed	60
1.4.1. Aftale om forældremyndighedens placering	61
1.4.2. Fordeling af forældremyndighed ved rettens afgørelse	62
1.4.3. Ændring af forældremyndighedsaftaler og -afgørelser	68
1.4.4. Midlertidige afgørelser om forældremyndighed ..	71
1.5. Overførsel af forældremyndighed	75
1.5.1. Overførsel af forældremyndighed til faderen ved dom	75
1.5.2. Overførsel af forældremyndigheden ved aftale ..	76
1.6. Den ene eller begge forældremyndighedsindehaveres død	78
2. Samvær	82
3. Barnets indflydelse på afgørelser om forældremyndighed og samvær	88
4. Børnesagkyndig rådgivning	90
5. Fuldbyrkelse af afgørelser og aftaler vedrørende forældre- myndighed og samvær	91
5.1. Fogedrettens fremgangsmåde	91

6. International fuldbyrkelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær	94
7. Forældremyndighedens indhold	97
7.1. Indledning	97
7.2. Særligt om vold mod børn	99
7.3. Børns selv- og medbestemmelsesret	100
7.4. Håndhævelse af forældremyndighed	103
8. Privat familiepleje og foranstaltninger over for børn og unge ..	103
8.1. Privat familiepleje	104
8.2. Foranstaltninger over for børn og unge	106
8.2.1. Tilsyn	106
8.2.2. Foranstaltninger, der består i andet end anbrin- gelse uden for hjemmet	107
8.2.3. Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet ..	109
8.2.4. Fuldbyrkelse af beslutninger om anbringelse af børn eller unge uden for hjemmet	117
8.2.5. Retsstillingen under et barns eller en ungs anbrin- gelse uden for hjemmet	117
8.2.6. Ophør af foranstaltninger	120

Kapitel 4: Børns forsørgelse	121
1. Indledning	121
2. Forsørgelses- og bidragspligt	122
2.1. Retten til bidrag	123
2.1.1. Om retten til at kræve bidrag fastsat og om de kompetente myndigheder	123
2.1.2. Hvem tilkommer bidraget?	125
2.2. Nærmere om bidragspligten	126
2.2.1. Fra hvilket tidspunkt fastsættes bidrag?	126
2.2.2. Bidragspligtens ophør	127
2.3. Bidragets størrelse	128
2.4. Særligt om BL § 15	132
2.5. Om ændring af bidrag	133
2.5.1. Fastsatte bidrag	133
2.5.2. Aftalte bidrag	134
2.6. Bidrag efter BL § 19	136
2.7. Særligt om forholdet til det offentlige	137
2.7.1. Ydelser efter bistandsloven	137
2.7.2. Beskatning af børn	139
3. Inddrivelse af bidrag	141
3.1. Grundlaget for inddrivelsen	141

3.2.	De inddrivende myndigheder	142
3.3.	En inddrivelsessags behandling	142
3.4.	Inddrivelsesmidlerne	143
3.4.1.	Udpantning	144
3.4.2.	Løntilbageholdelse	145
4.	Forskudsvis udbetaling af bidrag	146
4.1.	Hvilke bidrag kan udbetales forskudsvis?	146
4.2.	Betingelser for forskudsvis udbetaling af bidrag	147
5.	Børnefamilieydelse og børnetilskud	147
5.1.	Børnefamilieydelse	148
5.2.	Børnetilskud	149

II. del

Ægteskabsret

Kapitel 5: Ægteskab og andre samlivsformer – Aktuel ægteskabsret	153
1. Familieretskommissionen og tiden derefter	153
2. Ægteskabsudvalget af 1957	154
3. Folketingsdebatten 1968-69	156
4. Nogle tal	157
5. Ægteskabsudvalget af 1969	158
6. Udviklingen i de senere år	161

Kapitel 6: Ægteskabs indgåelse og registrering af partnerskab	166
1. Forlovelse	166
2. Ægteskabsbetingelser	167
3. Prøvelse	171
4. Vielse	172
5. Ugyldighed	173
6. Forholdet til udlandet	174
7. Omstødelse	174
8. Registrering af partnerskab	175

Kapitel 7: Separations- og skilsmissegrundene	178
1. Separation	179
1.1. Ægteskabslovens § 29. Ensidig ret til separation	179
1.2. Bortfald af separation	179
1.3. Retsvirkninger af separationens bortfald	182
2. Skilsmissegrundene	183
2.1. Skilsmisse på grundlag af 1 års separation	184
2.2. Skilsmisse på grundlag af enighed efter 6 måneders separation	184
2.3. Utroskab	185

2.4.	Skilsmissegrundene i øvrigt	187
2.4.1.	2 års adskillelse	187
2.4.2.	Vold	188
2.4.3.	Bigami	188

Kapitel 8: Fremgangsmåden ved separation og skilsmisse	189
1. Betingelser for at få separation eller skilsmisse ved bevilling	189
2. Ægteskabslovens § 45	192
3. Sammenhæng mellem bevillingssager og retssager	194
4. Mægling	195
5. Separation og skilsmisse ved bevilling	195
5.1. Vilkårsforhandling	196
5.2. Anden rådgivning	197
5.3. Separations- og skilsmissebevillingers ugyldighed	198
6. Separation og skilsmisse ved dom	198
6.1. Generelt om behandlingen ved retten	199
6.2. Anke	205
6.3. Inddragelse af andre spørgsmål end vilkår under ægteskabssagen og udskydelse af vilkår	207

Kapitel 9: Ægtefællebidrag	208
1. Indledning	208
2. Bidragspligt og varighed	211
2.1. Bidragspligt	211
2.2. Ingen bidragspligt	213
2.3. Behovet skyldes ikke forholdene under ægteskabet	214
2.4. Bidragspligtens varighed	215
2.5. Bidrag til mænd	217
3. Bidragets størrelse	218
3.1. Aftrapning af bidrag	218
3.2. Ansøgning om bidrag	219
3.3. Generelle udmålingsregler	220
3.3.1. Maksimumsreglen	222
3.3.2. Minimumsreglen	223
3.4. Skat	223
4. Inddrivelse af bidrag	224
5. Bortfald af bidrag	224
6. Ændring af afgørelser eller aftaler om bidrag	225
6.1. Ændring af fastsatte bidrag	225
6.2. Ændring af aftalte bidrag	228
7. Forholdet til det offentlige	230

Kapitel 10: Enkepension efter separation og skilsmisse	233
1. Indledning	233
2. Bevarelse af retten til enke-/enkemandspension efter separation	236
3. Kollektive enkepensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	237
4. Ikke-kollektive pensionsordninger sikret som led i et ansættelsesforhold	241
5. Aftalebestemt (vedtægts hjemlet) ret til bevarelse af enkemandspensionsret efter skilsmisse	242
6. Lov om arbejdsmarkedets tillægspension (ATP)	243
7. Om revision af EPL	243
Kapitel 11: Retten til lejligheden efter separation og skilsmisse	245
1. Private udlejningsejendomme	246
1.1. Retten til en lejet lejlighed	246
1.1.1. Fortsættelse af lejemålet ved separation eller skilsmisse, ÆL § 55, stk. 1, jf. lejelovens (LL) § 77	246
1.1.2. Særligt om retten til at fortsætte lejemålet og hæftelsesproblemerne i tilknytning hertil	248
1.2. Retten til lejligheden i en ejendom, som ejes af den ene ægtefælle, ÆL § 55, stk. 2	250
1.3. Ændring af aftaler eller afgørelser i henhold til ægteskabslovens § 55	252
2. Almennyttige boligselskaber	254
3. Private andelsboligforeninger	254
4. Andre lejlighedstyper	256
5. Retten til lejligheden ved samlivsophævelse	257
Kapitel 12: Beløb i henhold til ægteskabslovens § 56	258
1. Om bestemmelsens baggrund	259
2. Anvendelse af ÆL § 56 i praksis	260
3. Ændring af aftaler eller afgørelser om § 56-godtgørelse	264
4. Nogle processuelle spørgsmål	265
Kapitel 13: Ændring af aftaler om vilkår m.v.	268
1. Indledning	268
2. Ændring af "vilkårsaftaler" i h.t. ÆL § 58	269
3. Ændring af "vilkårsaftaler" i h.t. formueretlige ugyldighedsregler	275

Kapitel 14: Ægteskabets retsvirkninger – indledning	279
1. Om ægtefællers ligestilling og selvstændighed	279

Kapitel 15: Forsørgelsespligt, refusionskrav mellem ægtefæller og skat	286
1. Den privatretlige forsørgelsespligt mellem ægtefæller	286
1.1. Under samlivet – refusionskrav mellem ægtefæller	286
1.2. Efter samlivsophævelse	293
2. Offentligretlig forsørgelsespligt, indtrædelsesretten efter BIL § 8 og beskatning af ægtefæller	297
2.1. Ægtefællers gensidige offentligretlige forsørgelsespligt	297
2.1.1. Nærmere om den offentligretlige forsørgelsespligts betydning for tildeling og udmåling af hjælp	298
2.1.2. Om tilbagebetalingskrav efter bistandsloven	298
2.1.3. Betaling for serviceydelser	300
2.1.4. Det offentliges ret til indtræden i privatretlige bidragskrav	300
2.1.4.1. Under samlivet	301
2.1.4.2. Efter samlivsophævelse	302
2.1.4.3. Efter separation og skilsmisse	303
2.1.4.4. Særligt om bistandslovens § 8, stk. 2, 2. pkt.	303
2.2. Beskatning af ægtefæller	304
2.2.1. Særbeskatning af ægtefæller	304
2.2.2. Ægtefællevirkninger	307
2.2.2.1. Hvornår bruges de særlige ægtefælleregler?	307
2.2.2.2. Ægtefælleregler	308
2.2.2.2.1. Fravigelser fra "ejerprincippet"	308
2.2.2.2.2. Særlige beregningsregler for ægtefæller	311
2.2.3. Skattemæssige virkninger af separation, skilsmisse og samlivsophævelse	312
2.2.4. Hæftelse for skattekrav	314
2.2.5. Særlig om den skattemæssige behandling af bidrag	317
2.2.5.1. Almendelige regler om underholdsbidrag	317
2.2.5.2. Særligt om bidrag til børn	318
2.2.5.3. Særligt om bidrag til ægtefælle	320

Kapitel 16: Familieformueretten og den legale formueordning	323
1. Familieformueretten – gælder der særlige regler for ægtefæller?	323
2. Ægtefællers valg af formueordning – fælleseje eller særeje	324
2.1. Indledning	324
2.2. Formuefællesskab (fælleseje)	325

2.3.	Særejeordninger	328
3.	Særrådighedsprincippet og særhæftelsesprincippet	328
4.	Modifikationer i særrådighedsprincippet	330
4.1.	De sociale beskyttelsesregler m.v. ved fælleseje	330
4.1.1.	De kvalitative sociale beskyttelsesregler	330
4.1.2.	De kvantitative sociale beskyttelsesregler	333
4.2.	De sociale beskyttelsesregler ved særeje	333
5.	Modifikationer i særhæftelsesprincippet	334
6.	Afgrænsning mellem ægtefællernes formuer	335
6.1.	Indledning	335
6.2.	Hvilke faktorer er bestemmende for, om et aktiv anses for at tilhøre manden eller hustruen?	336
6.3.	Særligt om sameje mellem ægtefæller	350
6.4.	Retsvirkninger af sameje	353
6.4.1.	Hvem tilhører samejet?	353
6.4.2.	Råden over samejet (herunder udtagelse på skiftet)	353
6.4.3.	Kreditorfølgning mod samejet	354
	Kapitel 17: Særeje	355
1.	Hovedprincipperne for særeje og særejereformen	355
2.	Hvorledes kan særeje opstå?	359
2.1.	Særeje i henhold til ægtepagt	359
2.2.	Særeje ved gave (og arveforsbud)	360
2.3.	Særeje ved arv	361
2.4.	Særeje ved livs- og ulykkesforsikringer	362
2.5.	Særeje ved båndlagt arv og gave	362
2.6.	Særeje ved bosondring	362
2.7.	"Særeje" ved separation	362
3.	De to grundformer – fælleseje og særeje	363
3.1.	Indledning	363
3.2.	Retsvirkninger af fælleseje	363
3.2.1.	Fællesejevirkninger under ægteskabet	363
3.2.2.	Fællesejevirkninger ved separation og skilsmisse m.v.	364
3.2.3.	Fællesejevirkninger ved død	364
3.3.	Retsvirkninger af særeje	365
3.3.1.	Særejevirkninger under ægteskabet	365
3.3.2.	Særejevirkninger ved separation og skilsmisse m.v.	365
3.3.3.	Særejevirkninger ved død	366
4.	Valg af særejeordning – de enkelte særejeordninger	367
4.1.	Særejeordningens genstand (omfang)	367

4.2.	Særejeordningens varighed	368
4.3.	Særejeordningens art	368
4.3.1.	Fuldstændigt særeje	368
4.3.2.	Skilsmisssæreje	369
4.3.3.	Kombinationssæreje	370
4.3.4.	Brøkdelsæreje	372
4.3.5.	Aftrapningssæreje	375
4.3.6.	Anpartssæreje	377
4.4.	Særeje og gæld (gælds formueart)	380
5.	Grænserne for adgangen til at fastsætte særejeordninger (hvilke særejeordninger er ikke tilladte?)	380
5.1.	Indledning	380
5.2.	Ikke-tilladte formueordninger	381
5.3.	Betingelser	382
5.4.	Begrænsninger som følge af et tidligere gavebrev eller testamente	383
5.5.	Retsvirkninger af ulovlige særejebestemmelser og -betingelser	384
5.5.1.	Retsvirkninger af ulovlige særejebestemmelser	384
5.5.2.	Retsvirkninger af ulovlige betingelser	385
6.	Surrogationsprincippet – erhvervelser ved hjælp af midler fra flere formuearter – efterfølgende forskydninger mellem formuearterne	387
6.1.	Surrogationsprincippet og reguleringer mellem formuearterne	387
6.1.1.	Regulering gennem nominelle vederlagskrav	389
6.1.2.	Regulering gennem værdiregulerede vederlagskrav	389
6.1.3.	Regulering gennem anpartssærejeløsninger	392
6.2.	Nærmere om erhvervelser ved hjælp af midler for flere formuearter	392
6.2.1.	Købstilfældene	392
6.2.2.	Gaver og gavesalg	393
6.2.3.	Testamenter	397
6.2.4.	Ægtepagter	397
6.3.	Efterfølgende forskydninger mellem formuearterne	397
7.	Indtægt af særeje	398
8.	Overgangsregler	398
8.1.	Bestemmelser om særeje	398
8.2.	Indtægter af særeje	399
9.	Afgrænsningen mellem formuearterne	400
10.	Ophør af særeje	400

Kapitel 18: Ægtepagter	402
1. Skriftlighed og underskrift	402
2. Godkendelse	404
3. Tinglysning	405
4. Aftaleretlige ugyldighedsregler og forudsætningslæren	411
Kapitel 19: Begrænsninger i rådigheden	413
1. Indledning	413
1.1. RVL § 17	413
1.2. Bosondring	415
1.3. Vederlagskrav	418
2. Samtykkereglerne i RVL §§ 18 og 19	427
2.1. Generelt om reglerne grundelse og afgrænsning	427
2.2. Hvilke ejendomme er omfattet af RVL § 18?	428
2.2.1. Fast ejendom, der tjener til familiens bolig	428
2.2.2. Fast ejendom, hvortil ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet	429
2.3. Hvilket løb er omfattet af RVL § 19?	430
2.4. Hvilke dispositioner omfattes af RVL §§ 18 og 19?	431
2.5. Den tidsmæssige udstrækning af samtykkekravet	433
2.6. Nærmere om samtykket	434
2.7. Omstødelse af dispositioner foretaget uden samtykke	437
2.7.1. Almindelige betingelser for omstødelse. Bevispørgsmål	437
2.7.2. Specielt om omstødelse af dispositioner over fast ejendom, når der er tinglyst vielsesattest som rådighedsindskrænkning	438
2.7.2.1. Forholdet mellem TL og RVL § 18	441
2.7.3. Fristerne for sagsanlæg	442
2.8. Særligt om virkningerne af omstødelse	443
2.9. Særligt om RVL § 20	444
3. Ægtefællesamtykke til dispositioner over andre boligtyper end de af RVL § 18 omfattede	445
3.1. Lejelovens regler	445
3.2. Boligformer, der hverken er omfattet af RVL § 18 eller lejeloven	447
Kapitel 20: Hæftelse for den anden ægtefælles dispositioner m.v.	448
1. Dispositioner der pådrager den anden ægtefælle et gælds-ansvar – den indbyrdes fordeling af gæld	448
1.1. "Husholdningsfuldmagten" i RVL § 11	449

1.1.1. Reglens historiske og aktuelle formål	449
1.1.2. Hvilke indkøb er omfattet?	451
1.1.3. Indkøb over kontokort og kreditkort. Optagelse af pengelån	455
1.1.4. Formodningsreglen. Forholdet til ægtefællernes indbyrdes underholdspligt m.v.	456
1.1.5. Tidspunktet for indkøbet	457
1.1.6. Forældelse	457
1.2. Fuldmagt til den anden ægtefælle m.v.	458
1.2.1. Fuldmagtstilfælde i almindelighed	458
1.2.2. Særligt om overladelse af kontokort og kreditkort til den anden ægtefælle	460
1.2.3. Særligt om ægtefællers deltagelse i samme erhvervsvirksomhed	461
1.3. Fordeling af gæld i ægtefællers indbyrdes forhold	461
2. Råden over den anden ægtefælles aktiver	463
2.1. Almindelige fuldmagtstilfælde	464
2.2. Den legale fuldmagt i RVL § 13	464
2.3. RVL § 52	464
2.4. Legitimationsreglen i RVL § 14	464
Kapitel 21: Aftaler mellem ægtefæller	466
1. Aftaler mellem ægtefæller	466
1.1. Indledning	466
1.2. Karakteristik og systematik	467
1.3. RVL § 29 og begrænsninger i ægtefællers aftalefrihed	467
1.4. Specielt om visse typer aftaler mellem ægtefæller	469
1.5. Specielt om anvendelse af formuerettens ugyldighedsregler på familieretlige aftaler	473
1.6. Erstatningsansvar mellem ægtefæller	474
2. Gaver mellem ægtefæller	475
2.1. RVL § 30. Indledende bemærkninger	475
2.2. Undtagelser fra ægtepagtskravet	477
2.2.1. Sædvanlige gaver	477
2.2.2. »Gaver, som består i livsforsikring, overlevelsere- rente eller lignende forsørgelse, som sikres den anden ægtefælle«	478
2.2.2.1. Livsforsikring	478
2.2.2.2. Overlevelsere- rente	480
2.2.2.3. Anden lignende forsørgelse	481
2.2.3. RVL § 31 "Tantiemere- glen"	481

2.3.	RVL § 30, stk. 2	483
2.4.	Bevisbyrdereglen i RVL § 32	484
2.5.	RVL § 33	484
2.6.	Omstødelse af gaver	487
2.7.	Ugyldige gaver	489
2.8.	Gaveafgift	491

III. del

Familieskifteret

Kapitel 22: Indledning om skifte ved formuefællesskabets ophør	495
1. Indledende bemærkninger	495
2. Offentligt skifte sammenlignet med privat skifte	496
2.1. Skifteafgift	498
2.2. Fri proces (og retshjælp samt retshjælpsforsikring)	500
2.3. Retsafgørelse af enkeltspørgsmål – SKL § 81, jf. § 76	502
3. Offentligt skifte i henhold til reglerne i SKL kapitel VI – fremgangsmåde og principper	503
3.1. Stedlig kompetence	504
3.2. Rådigheden under skiftet	505
3.3. Hovedprincipperne for et offentligt skifte	507

Kapitel 23: Rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, jf. retsvirkningslovens § 15, stk. 2	510
1. Pensionsrettigheder m.v.	512
1.1. Hvilke pensionsordninger udtages efter gældende ret forlods på et ægtefællesskifte - og hvad er afgørende herfor?	514
1.2. Betydningen af EPL	516
1.2.1. Ordninger med løbende, livsbetingede ydelser omfattet af enkepensionsloven	517
1.2.2. Ordninger med løbende, livsbetingede ydelser, som ikke er omfattet af enkepensionsloven	519
1.2.2.1. Pensionsordninger, der slet ikke hjemler ret til ægtefællepension	520
1.2.2.2. Kvinders pensionsordninger og ordninger, der sikrer ydelser til registrerede partnere	520
1.2.2.3. Pensionsordninger, der er opretholdt uden nogen forbindelse med et tjenesteforhold	521
1.2.2.4. Privattegnede ordninger med løbende, livsbetingede ydelser, der aldrig har været led i et ansættelsesforhold	522

1.2.2.4.1. Privattegnede livrenter	522
1.2.2.4.2. Overlevelserefter	524
1.3. Pensionsordninger som kapital- eller rateforsikring eller opsparing på spærret konto i et pengeinstitut	526
1.4. Selvpensioneringskonti	535
1.5. Indekskontrakter	536
1.6. Socialpension	539
2. Livsforsikringer uden fradragsret	540
3. Personskadeerstatninger	541
4. Ophavsrettigheder, biblioteksafgift m.v.	547
5. Good-will	550
6. Opsparingsordninger, der ikke tjener pensionsformål	557
6.1. Boligsparekontrakter, uddannelsesopsparingskontrakter, bunden opsparing, "indefrosne" dyrtidsportioner m.v.	558
6.2. Investeringsfunds	559
6.3. Etableringskonti	561
7. Båndlagt arv og gave	562
8. Arv indestående i uskiftet bo og arveforsikud	563
9. Feriegodtgørelse	564
10. Indeståender i Grundejernes Investeringsfond	565
11. Yderligere tilfældegrupper	566
12. Surrogater for/indtægter af § 15, stk. 2-rettigheder	566

Kapitel 24: Kapitel VI-skiftets aktiver	568
1. Indledning	568
2. Skæringstidspunkt	569
3. Aktivernes afkast under skiftet	572
4. Vurdering af aktiverne	579
4.1. Hvilket tidspunkts værdier er afgørende?	579
4.2. Vurderingen har som udgangspunkt relation til salgsværdien	584
4.3. Latente skattebyrds betydning for værdiansættelsen	585

Kapitel 25: Kapitel VI-skiftets passiver	592
1. Indledning	592
2. Skæringstidspunkt og opgørelsestidspunkt	592
3. Kun passiver, der hører til bodelene	598
4. Krav, som begge ægtefæller hæfter for - SKL § 65 a	604
5. Krav mellem ægtefællerne indbyrdes	605
6. Kreditorerne indkaldes ikke under skiftet	609

Kapitel 26: Den kvantitative deling mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte	611
1. Hovedreglen om lighedeling	611
2. Vederlagskrav	612
3. Undtagelser fra hovedreglen om lighedeling	615
3.1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	615
3.2. Forlods udtagelse ved skifte i anledning af et ægte-skabs omstødelse – SKL § 69	617
3.3. Skævdeling, fordi lighedeling ville være åbenbart urimelig – SKL § 69 a	618
3.4. Små boer – SKL § 70	622

Kapitel 27: Den kvalitative fordeling af aktiverne mellem ægtefællerne på et kapitel VI-skifte	623
1. Forlods udtagelse af genstande, som udelukkende tjener til personlig brug – SKL § 68 a	624
2. Hovedreglen i SKL § 70 a, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt.	624
3. Krydsende udtagelsesret – SKL § 70 a, stk. 2, 2. pkt., nr. 1-5	627
3.1. Fast ejendom – familiens bolig	628
3.2. Fast ejendom – familiens sommerbolig	630
3.3. Erhvervsvirksomhed	631
3.4. Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsøre	631
3.5. Bohave	632
4. Udløsningsret og mulighed for henstand – SKL § 70 b	632
5. Afhændelse af fællesboets aktiver	636

Kapitel 28: Den formelle afslutning på et kapitel VI-skifte	637
1. Boets slutning	637
2. Genoptagelse af et kapitel VI-skifte (eller anlæggelse af almindelig retssag)	639

Kapitel 29: Skifte ved særejemidler – skifte ved samlivsforholds ophør	645
1. Indledning	645
2. Generelt om SKL § 82	646
2.1. Specielt om skifte mellem ægtefæller med særeje omfattende hele formuen	647
2.2. Specielt om samlivsskifter	648

IV. del Samlivsforhold

Kapitel 30: Samlivsforhold	657
1. Almindelige synspunkter	657
2. Underholdet	663
2.1. Under samlivet	663
2.2. Efter samlivsophævelse	663
2.3. Sociale ydelser	665
2.4. Skat	666
3. Formueordningen	666
4. Retten til lejligheden ved samlivsophævelse og død	678

V. del Navneret

Kapitel 31: Navneret	685
1. Børn	685
1.1. Efternavn	685
1.2. Fornavn	686
1.3. Mellemnavn	687
2. Ægtefæller	688
3. Ændring af navn	688
3.1. Anmeldelse	689
3.2. Navnebevis	690

Domsregister	693
---------------------	-----

Lovregister	703
--------------------	-----

Stikordsregister	713
-------------------------	-----